

F 2 Keskkonna muutmine

Nägemispuudega õpilase turvaliseks ja iseseisvaks orienteerumiseks on hädavajalik keskkonna kujundamine. Osavõtjad peaksid mõistma, et mõnikord tõhustavad väikesed, lihtsad muudatused nägemispuudega lapse liikumist ja orienteerumist ning samuti õpiülesannetega toimetulekut.

Kestvus	Sisu	Meetod	Meedium
1 15 min	Osalejad käsitlevad numbrite olemust, moodustades klassis erinevaid rühmi vastavastavalt "õpetaja" soovile.	Liikumismäng simulatsiooniprillidega (Lisa F 2 a)	Klassiruum laudade ja toolidega
2 15 min	Osalejad annavad teada oma kogemustest ja teevad soovitusi, kuidas klassi -keskkonda ja õpetaja poolt kasutatud meetodeid võiks parandada, et luua parimad võimalikud tingimused nägemispuudega õpilase jaoks. Tehtud soovitusi hinnatakse nende teostatavuse alusel.	Kriitika Alternatiivsete keskkonna ja õppemeetodite muutuste formuleerimine.	Tahvel või loengutahvel
3 15 min	Korratakse esimeses faasis peetud mängu, kuid tingimused on kohandatud vastavalt vähenenud nägemisvõimega inimeste vajadustele.		Vaata faas 1. Lisaks: tamburiin või mõni muu valjuhääline instrument
4 15 min	Kogemuste kirjeldamine kohandatud tingimuste korral.	Arutelu ja hindamine Lisa F 2 b	
5 5 min	Infolehe "Adaptatsioonid" väljajagamine ja lahtiseletamine.	Lühiloeng	Lisa F 2 c

Lisa F 2 a

Täiendkoolituse läbiviijad saavad simulatsiooniprille kandvad osavõtjad teise ruumi. See ruum peaks suuruse ja mööbli poolest sarnanema klassiruumiga. Toolid on laudadel ja need palutakse alla võtta. Laudade ja toolide vahe peaks olema nõnda väike, et õpilased mahuvad vaevu nende vahel liikuma.

Osavõtjatel palutakse otsida endale istekoht ja mängida õpilasi. "Õpetaja" selgitab "õpilastele", et nad grupeeruksid vastavalt tema poolt antud käemärkidele. Kui „õpetaja“ näitab oma sõrmedega kolme, siis peavad "õpilased" tegema kolmesed rühmad, kui ta näitab viite, siis viiesed jne.

Valgus lülitakse hetkeks välja. Õpetaja näitab oma sõrmi ruumi pimedas nurgas, siis vastu valgust (kui päike paistab, siis pole kätt pimestuse tõttu paljudel "õpilastel" võimalik ära tunda). Juhul kui mõned õpilased protesteerivad ja märkusi teevad, võib õpetaja kirjutada numbrid tahvlile, eelistatavalt värvilise kriidiga, mis on tahvli suhtes vähekontrastne.

Kriitikafaasi ajal räägivad "õpilased" oma kogemustest ja teevad ettepanekuid muudatuste tegemiseks. Tõenäolisemad soovitused on valgustuse sisselülitamine, erksama kriidi kasutamine, numbrite nimetamine või instrumendi (nt tamburiin) mängimine; samuti sisustuse ümberseadmine rühmade lihtsamaks moodustamiseks. Sama mängu korratakse tingimustes, mis tõhustab simulatsiooniprille kandvate "õpilaste" osavõttu antud ülesandes.

Simulatsiooniprillid peaks ette jätma ka kriitikafaasi ajal, sest muidu pole muudatuste efekt nii märgatav. Vahepeal saadav visuaalne mulje võib orienteerumist soodustada.

Lisa F 2 b**Arutelu ja hindamine***Õpikeskkonna organiseerimine*

Hindamine peaks põhinema saadud kogemustel; kuid see võib sisaldada ka teisi soovitusi keskkonna muutmiseks.

Klassiruumi organiseerimine

Algkoolis toimub enamuse tundidest kindlas klassiruumis. Nägemispuudega väikesele lapsele on see väga kasulik, sest ruumi saab ümber kujundada vastavalt lapse individuaalsetele vajadustele.

Järgnev nimistu sisaldab mõningaid aspekte, mis arutelu käigus peaksid olema ära märgitud:

- Valgustus peab olema kohandatud vastavalt nägemispuudega lapse individuaalsetele vajadustele. Nägemispuudega õpilane vajab klassiruumis sellist kohta, kus aknast tulevat valgust on võimalik kohandada, näiteks ruloo abil. Peab hoiduma pimestavast valgusest. Juhul, kui õpilane tõesti vajab lisavalgustust, peab see olema paigaldatud käepäraselt.
- Nägemispuudega lapsel peaks olema lubatud lahkuda oma kohalt, et näha tahvlile kirjutatud või joonistatud asju selgemalt, või küsida kaaslaste abi. Kui õpetaja laud on nägemispuudega lapsele tahvli juurde minekul takistuseks, peaks selle liigutama mujale.
- Arvutid ja teised IT-vahendid, punktkirjamasinad ja –raamatud, suurendatud kirjas raamatud, optilised abivahendid ja kogu varustus peaks olema nägemispuudega lapsele kergesti kasutatav.
- Arvuti või lugemisteler vajavad lisalauda õpilase koha kõrval. Paljudele vaegnägevatele lastele on kasuks kõrguse ja lugemisnurga kohandamist võimaldav laud või lugemisalus laual. See ei tõhusta mitte ainult lugemist, vaid hoiab ära ka võimaliku kaela või selgroo häirete kujunemise lapsel. Sellise laua pind peab olema libisemist takistav.

- Kuna nägemispuudega inimesed toetuvad rohkem akustilisele teabele, peaks klassi üldine helitase olema nii madal kui võimalik. Midagi tahvlile kirjutades peaks õpetaja selle samaaegselt ka valjult ette lugema, nii et nägemispuudega õpilane omandaks informatsiooni akustiliselt. Terve klassi poole pöördudes peaks õpetaja rääkima ühest klassiruumi punktist – mitte ringi kõndima rääkimise ajal. See tõhustab nii nägemispuudega kui ka teiste õpilaste kontsentreerumist.
- Tahvel peaks olema tume, mittepeegelduva pinnaga, selle katet tuleks vajadusel uuendada. Korralik tahvli puhastamine parandab kontrastsust. Kollane, valge või pastelne kriit suurendab kontrastsust rohkem kui tume kriit. Kaasaegsed valged tahvlid, mida saab kasutada kustutatavate markeritega, suurendavad nähtavust enamuse vaegnägevate laste jaoks. Õpetaja käekiri peab olema selge.
- Tuleb välja selgitada kirjutatavate numbrite ja tähtede vajalik suurus laste jaoks, kellel on probleeme oma kohalt nägemisega. Lisaks kontrastile ja kirja suurusele on loetavuse jaoks tähtsad ka teised tegurid, nagu kirjaviis, tähtede vaheline kaugus, ridade vahe ja kirjutatu üldine paigutus tahvil.
- Mõnede vaegnägevate laste jaoks on kasulik nummerdada read.
- Üldiselt on vaegnägeval lapsel vaja istuda tahvli lähedal. Kuna nägemiskahjustusega isikutel on tavaliselt üks silm parema nägemisega ja teine nõrgem, siis peaks koha valikul ka seda silmas pidama. Laps, kes näeb paremini vasakust silmast, peaks istuma klassiruumi paremal pool ja laps, kes näeb paremini paremast silmast, peaks istuma vasakul pool.
- Mõned vaegnägevad lapsed vajavad lisaks klassi üldvalgustusele asümmeetriliselt suunatud kiirtega lisavalgustust.
- Kui laps näeb vaid vaevu või ei näe üldse tahvlile kirjutatut ja joonistatut, peab talle andma töölehed suurendatud kirjas, punkt kirjas või reljeefselt.
- Vaegnägevate õpilaste jaoks peab kindlaks määrama, missugust sorti paber (valge, taastöödeldud või värviline), mis suuruses kiri ja missugune kontrastsuse tase on talle kõige sobivam.

Kohandamise juures on üldine reegel: nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik. Kohandamiste väiksem hulk mitte ainult ei hoia kokku aega ja raha, vaid vähendab ka sõltuvust abivahenditest; sõltuvust, mis võib põhjustada stigmat. Seega on kõikide kohandamiste eeltingimusteks nägemispuudega laste tegelike vajaduste kindlaksmääramine ja samuti käigusolevate kohanduste tagajärgede jälgimine. Samuti peab määratlema võimalike tulevaste adaptatsioonide vajadust. Näiteks võivad märgistusena kasutatavad reljeefsed või nähtavad jooned olla orienteerumisel märkimisväärseks abiks uude klassiruumi sattunud esimese klassi õpilasele. Sellised jooned peaks eemaldama niipea, kui õpilane on võimeline leidma oma tee iseseisvalt, ilma nende märgistuste abita.

Lisa F 2 c

Selgitav leht algkooli õpetajatele

Keskkonna kohandamine pimedatele õpilastele

Taktilised vihjed

- Reljeefsed jooned, mida on võimalik katsuda kätega, jalgadega või valge keppiga, hõlbustavad õpilastel ruumide leidmist. Riidest või plastikust jooned põrandal või seinal on kergesti eemaldatavad, kui neid enam ei vajata.
- Taktilised sildid punktkirjas või teised märgid aitavad lapsel leida esemeid või oma kohta. Uksed, lauad, kapid, nagid või riidekapid peaksid vajadusel olema siltidega tähistatud.

Helised vihjed

- Vaibad ja kardinaid summutavad mittesoovitud helisid.

Keskkonna kohandamised vaegnägevatele õpilastele

- Kontrastsus
Astmete servad ja ala enne ja pärast treppi peab olema nende erinevate kõrguste rõhutamiseks kontrastse värviga märgistatud. Käsipuud moodustagu seina ja vaipadega kontrasti. Uksed ja uksepiidad peaksid orienteerumise hõlbustamiseks olema kas tumedamad või heledamad kui ümbritsev keskkond.

Pimestav valgus

Pimestav valgus vähendab tohutult enamuse vaegnägijate võimalusi visuaalseks tajumiseks. Kõigil lastel on kasu akendest, mida saab katta (ruloode, ribikardinate, kardinatega) või täielikult (näiteks video vaatamise ajal või grafoprojektori kasutamise ajal). Põranda pind peab olema tuhm, et hoida ära peegeldust.

- Takistused
Auditooriumides ja koridorides olevad takistused, nagu postid ja radiaatorid, peaksid olema värvitud nii, et neid oleks kerge märgata. Koolikotid ei tohiks vedeleda põrandal.

Suured klaaspinnad

Suured klaaspinnad, nagu näiteks klaasist ukсед, kujutavad ohtu kõigile lastele. Juhul, kui nende eemaldamine on võimatu, peab neile panema tähistused (näiteks värviline käe kujutus kontrastsel taustal), et juhtida klaasuksele tähelepanu.

Siltidega tähistamine

Tähtsad ruumid (raamatukogu, eriruumid, klassiruum, sekretäri tööruum, WC jne) peavad olema märgistatud suures kontrastses kirjas numbrite, märkide või tähtedega, mis on kinnitatud lapse silmade kõrgusele.